

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ*

І.В. Єршова-Бабенко, О.М. Куцебо, О.В. Медянова, І.О. Чуєва

Одеський державний медичний університет

INTRODUCTION OF NEW METHODS FOR EDUCATIONAL PROCESS OPTIMIZATION IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

I.V. Yershova-Babenko, O.M. Kutsebo, O.V. Medianova, I.O. Chuyeva

Odessa State Medical University

У статті йдеться про необхідність впровадження нових методів для раціоналізації та оптимізації навчального процесу для подолання емоційних криз, пов'язаних з інформаційним перевантаженням.

The article is about the necessity of new methods introduction for rationalization and optimization of the educational process to overcome emotional crises connected with information overload.

Вступ. Рух вищої медичної школи України вимагає переглянути методології викладання усіх дисциплін в медичних закладах, в тому числі психології в рамках впровадження кредитно-модульної системи навчального процесу. Науковий прогрес, який, поза сумнівом, впливає на швидкість поширення інформації, приводить до того, що дані, якими користувалися ще вчора, сьогодні є статистикою вчорашнього дня. Кількість публікацій зростає, а кількість часу, який ми можемо відвести для читання, зменшується. Уміння вчасно використовувати новітні теорії і розробки, бути у курсі всіх винаходів і інновацій в своїй галузі, у наш час є найактуальнішим.

Основна частина. Для формування нового мислення, відродження творчого потенціалу особистості в її праці, постає питання про використання нових методів та підходів.

Одним з таких методів є метод “Створююча сила” професора І.В. Єршової-Бабенко [1–3]. Цей метод у межах курсів для студентів і аспірантів “Філософія і методологія науки” і “Психологія і педагогіка” упродовжується впродовж декількох років.

В умовах збільшення швидкості і об'єму інформаційних потоків, з якими стикається студент-медик щодня, особливо актуальним стає питання про педагогічну та психологічну реабілітацію до умов інтенсивної зміни інформаційного середовища.

На студента впливають такі чинники:

1. Специфічність навчального матеріалу в медичному ВНЗ.
2. Поява нових тенденцій розвитку в медичній науці.
3. Необхідність запам'ятовування і засвоєння великих пластів знань.
4. Відсутність сформованих навичок оперувати ними в ході навчального процесу [1, 5].

Це приводить, особливо у студентів початкових курсів, до:

- 1) появи психологічної та соціальної дезадаптації;
- 2) виникнення постійної психічної напруги, стресового стану;
- 3) підвищення рівня тривожності [6].

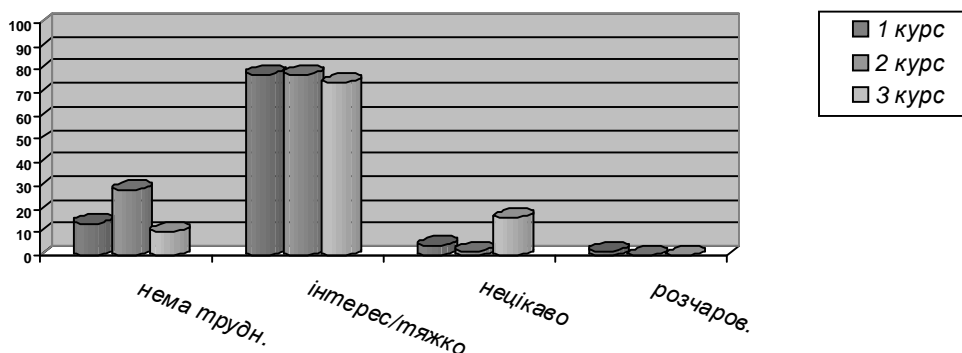
Названі чинники зумовлюють виникнення проблем із запам'ятовування та засвоєння (уміння оперувати отриманими знаннями, співвідносити їх з вже наявною базою і робити власні висновки) необхідного об'єму навчальної інформації, що, у свою чергу, приводить до посилювання стресу. Таким чином, виходить замкнуте коло.

Нами були проведені численні дослідження, які показали, що 85 % студентів дійсно зазнають труднощів у процесі навчання і лише у 15 % студентів початкових курсів навчання не викликає особливих труднощів (графік 1). Протестували студентів 1-го, 2-го і 3-го курсів медичного факультету ОДМУ з метою

виявлення рівня зацікавленості та рівня труднощів у ході навчального процесу в університеті (по 100 студентів з кожного курсу).

Також нами було проведено дослідження у формі опиту з метою виявити вияви цікавості студентів ОДМУ до введення спеціального курсу занять щодо формування і розвитку навичок для роботи з інформацією, у тому числі і навчальною, і щодо зни-

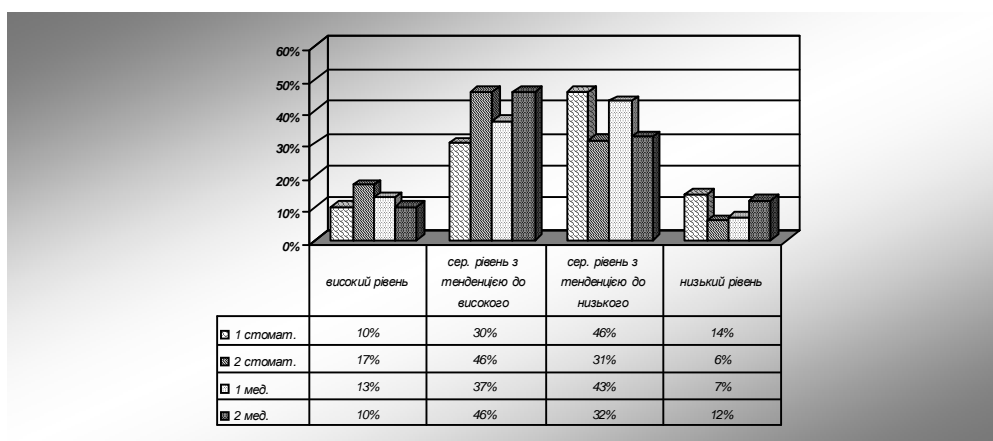
ження емоційних навантажень в ході навчання. В результаті аналізу отриманих даних проведеного опиту виявлено, що 32 % студентів 1 курсу і 28 % студентів 3 курсу зацікавились спеціальним курсом занять і підтвердили необхідність проведення цих занять, оскільки вони направлені на формування і розвиток навичок вчитися (протестовано по 100 студентів з кожного курсу).

Графік 1. Виявлення рівня зацікавленості та рівня труднощів у студентів в ході навчального процесу.

З метою вивчення емоційного статусу студентів були розроблені методика дослідження емоційного статусу населення та методи його оцінки (за участю ст. викл. Л.В. Максименко). Методика включає модифікацію психологічних тестів (методика багатфакторного дослідження особистості Р. Кеттла, опитувальник ЕРІ, методика Айзенка), що фіксують

рівень нейротизму і тривожності особи. Результати дослідження показали, що спостерігається підвищення рівня тривожності і емоційної нестійкості в середньому на 10-15 % з кожним курсом, при цьому на 1 курсі у студентів наголошується рівень тривожності середній з тенденцією до високого (графік 2).

Графік 2. Результати тестування студентів за шкалою тривожності з градацією: високий рівень, середній з тенденцією до високого, середній з тенденцією до низького, низький рівень.

Отримані результати дозволяють передбачити, що чим старше курс, тим більше посилюються показники тривожності. Ми передбачаємо, що це пов'язано із зростанням інформаційних та емоційних наванта-

жень на студента і свідчить про зростання агресивності інформаційного показника середовища [1].

За даними наукових публікацій останніх років, при агресивному зростанні компонентів інформаційно-

емоційного середовища у людей, можуть виникати відхилення від нормальної психічної діяльності, а також емоційна напруга з негативним знаком, аж до неврозу (І.В. Єршова-Бабенко, Н.С. Пянтковська, 2001).

Заняття в рамках курсу “Створююча сила” передбачають навчання студентів принципово нових способів організації і запам’ятовування отримуваної інформації, у тому числі навиків взаємодії з інформаційними потоками, “згорання” інформації і створення в пам’яті стійких смислових одиниць з інформаційною ємкістю, що збільшується, – смислових атракторів, а також побудови макро-, мезо- і мікромоделей тексту (абзацу, параграфу, розділу, аж до цілої навчальної дисципліни) [4–6].

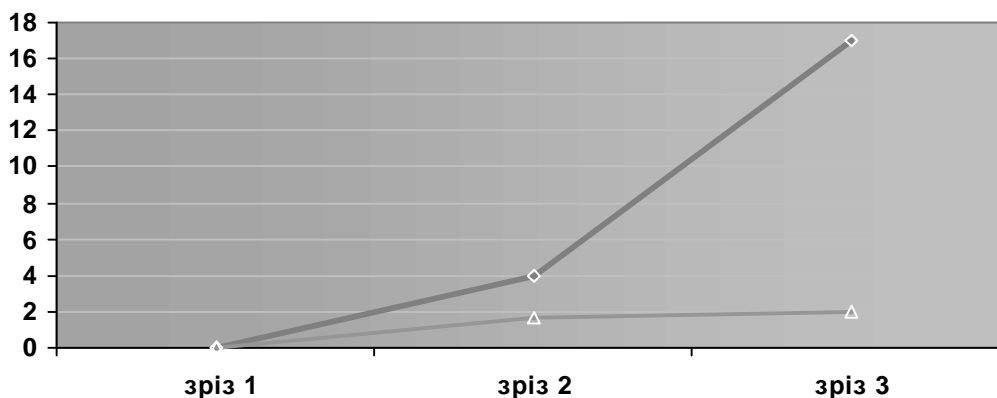
Заняття за методом “Створююча сила” дають можливість побудови в пам’яті студентів їх суб’єктивного знання як деякої гнучкої цілісної моделі через навчання смислового моделювання інформації, що сприймається розрізнено, наочно, тобто дисциплінарно організованої інформації. Побудова здійснюється спільними діями студентів і викладача. В ході занять застосовується серія різних методик, вибір яких визначається особливостями інформації, яку

необхідно студентам засвоїти і уміти аналізувати на даний момент, а також рівнем готовності студента до подібної роботи.

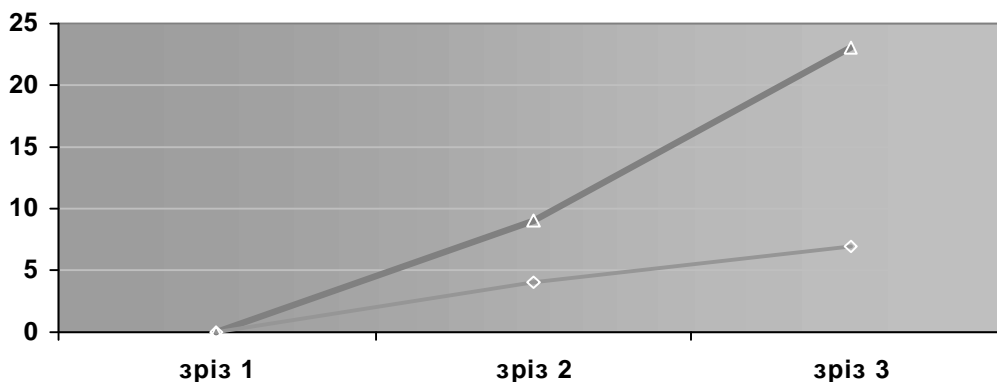
Принципово важливим аспектом занять є також значне зниження того, що забуває, за рахунок переходу на рівень створення того знання, яким “я хочу володіти”, із звичнішого рівня – запам’ятовування “чужого” готового тексту, знання, при якому зазвичай присутній ефект “скидання чужого” на інформаційному рівні.

Дидактична мета цих занять – формування і розвиток творчої моделі мислення і розробка індивідуальної схеми взаємодії з інформаційними потоками. Психологічна мета – розвиток здатності особистості до активного пошуку.

Робота із студентами проводиться на навчальному матеріалі в рамках дисциплін, що вивчаються, в медичному ВНЗ із врахуванням часу, який необхідний для засвоєння нової інформації і формування навички, а також із врахуванням особливостей і потреб студентів. Постійне проведення поточного тестування серед учнів дає можливість оцінювати ефективність методик (графіки 3, 4) та коректувати хід, тематику занять.

Графік 3. Слуховий механізм запам’ятовування.

Графік 4. Зоровий механізм запам’ятовування.

Результатом подібних занять є поступова зміна якості та швидкості розумових процесів у студентів, що дає можливість запам'ятовувати більшу кількість матеріалу за ту ж одиницю часу, і, що важливо, – оперувати отриманими знаннями, пов'язувати їх з вже вивченим матеріалом. З часом у студентів спостерігається стабілізація психічних функцій, збільшення об'єму пам'яті і швидкості запам'ятовування матеріалу, зникнення страху забути або не пригадати в потрібний момент навчальний матеріал, що приводить до збільшення відсотка виживаності знань (Аткінсон, 1981, 2000).

Раніше проводилося дослідження, протестовано 200 студентів одного віку і з однаковими стартовими даними, позначеними на графіку як точка відліку. Студентів поділили на 2 групи. Проводилися заняття з першою групою (контрольна група) із застосуванням традиційних методів навчання, із другою групою – із застосуванням даних методик. Через 2,5 місяця було проведено проміжний зріз.

За результатами зрізу коефіцієнт слухового механізму запам'ятовування в контрольній групі склав 1,7 %, а в іншій групі – 2 %, коефіцієнт зростання зорового механізму запам'ятовування в контрольній групі склав 4 %, в другій групі – 7 %. Через 2,5 місяця було проведено наступний зріз: коефіцієнт зростання зорового механізму в контрольній групі склав 7 %, а в другій групі – 23 %, коефіцієнт зростання слухового механізму запам'ятовування в контрольній групі склав 2 %, а в другій групі – 17 %. На графіках 3 і 4 відображено ефективність використаних методик. З графіків ми бачимо, що метод “Створююча сила”, безперечно, набагато ефективніший, ніж традиційні методи навчання.

У світлі викладеного велику актуальність отримує дослідження можливості підготовки лікаря з якісно новим рівнем розумових процесів, у тому числі клінічного мислення лікаря та здібністю до швидкої операції великими обсягами знань, особливо в процесі постановки діагнозу.

Аналогічні дослідження проводилися нами впродовж 3-х років на контингенті магістрів, студентів Одеського національного університету та студентів, аспірантів Одеського державного медичного університету (ОДМУ) [6, 7].

Результати дослідження:

· З'явилося чітке уявлення про місце медицини серед інших наук постнекласичного періоду розвитку науки, з'явилася практична точка додатка для вико-

ристання нових методологічних підходів (синергетичного та психосинергетичного) [4].

· Помітно зросла упевненість при використанні таких філософських категорій, як науковий підхід, метод, загальнонаукові і частковонаукові теорії, сформувався поняття етапів розвитку науки [6, 7].

· До уявлення про концепцію хвороби додалася думка про те, що хвороба – перехід від рівноважного до край нерівноважного стану [4]. З'явилося розуміння взаємовпливу об'єкт-суб'єкт в лікувальному процесі.

· Метод “Створююча сила” дозволив, подолавши опір, збільшити швидкість обробки наукової інформації.

· Збільшилася швидкість (на 30 %), об'єм читання та запам'ятовування (на 40 %), при цьому точність відтворення інформації помітно зросла (75 %) порівняно з початковими даними (30 %), почав змінюватися стиль мислення, спостерігається переважання логічного мислення практично у всіх аспірантів (94 %) [7].

· Відносно емоційної сфери, то наголошується на високому емоційному підйомі в результаті освоєння методу “Створююча сила” та успішного застосування його на практиці, знизилася тривожність та збільшилася упевненість, легкість як в операції науковими термінами, так і у комбінуванні методів, теорій, гіпотез в рамках власних наукових розробок, що є ілюстрацією активізації творчого мислення та зростання інноваційного потенціалу в аспірантів ОДМУ [7].

Висновки. Ці факти свідчать про актуальність, зазначену в даній статті, завдання розвитку практичної психології – формування творчого мислення і формування навички інформаційно-емоційної адаптації до інформаційного перевантаження, яка забезпечується методом “Створююча сила”, що розробляється нами.

Проведені дослідження наголошують на необхідності психологічної адаптації студентів до інформаційних і емоційних перевантажень в ході навчального процесу у ВНЗ. З цією метою був розроблений та апробується спеціальний курс занять “Створююча сила” І.В. Єршової-Бабенко. В основу курсу покладений авторський метод з тією ж назвою, що базується на активації природних здібностей кожного окремого студента.

Результати дослідження дозволяють зробити висновки про те, що процес навчання з використанням методу “Створююча сила” має певні переваги перед іншими методами активізації творчого та інноваційного потенціалу особистості та зниження емоційної напруги, пов'язаної з інформаційним перевантаженням під час навчання.

Література

1. Ершова-Бабенко И.В. Методология исследования психики как синергетического объекта: Монография. – Одесса: ОДЭКОМ, 1992. – 124 с.; Автореф. докт. дис. – Киев: Институт философии НАН Украины, 1993. – 43 с.
2. Ершова-Бабенко И.В. Психосинергетические стратегии человеческой деятельности (Концептуальная модель): Монография. – В.: NOVA KNYGA, 2005. – 368 с.
3. Проблема психологической реабилитации при поли-травме / И.В. Ершова-Бабенко, В.П. Топор, Ю.В. Сухин и др. // Медицина. – 2008. – № 3. – С. 53–61.
4. Ершова-Бабенко И.В. Методология и проблема разработки новой теории психики в свете постнеклассических практик // Totallogy. Постнеклассичні практики. – Вид. Центра гуманітарної освіти НАНУ, 2008. – Вип. 19.
5. Ершова-Бабенко И.В. Методологические проблемы разработки новой теории психики в свете постнеклассических практик // В сб.: Постнеклассические практики: определение предметных областей : Материалы международного междисциплинарного семинара. – М.: Изд-во МаксПресс, 2008. – С. 53–61.
6. Ершова-Бабенко И.В., Куцебо О.Н. Проблема психологической реабилитации и исследования ЗМЛ в русле психосинергетики // Шестые Пригожинские чтения: проблема времени – постнеклассический взгляд: Материалы международных научных чтений (28 мая – 2 июня 2009 г.); Труды Одесского отделения укр. синергетического общества. – Одесса, 2009. – Вып. 6, ч. 4. – С. 31–41.
7. Куцебо О.М. Формування інноваційного потенціалу серед аспірантів вищих навчальних закладів // Проблеми впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Науково-метод. конфер. / ОДМУ (27.01.2010р.). – Одеса, 2010.

УДК 378.1 (477)

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКУ ВИЩУ ОСВІТУ У НАВЧАННІ, ВДОСКОНАЛЕННІ ТА ФОРМУВАННІ СТУДЕНТА-ЛІКАРЯ

Л.Я. Ковальчук, В.І. Максимлюк, І.К. Венгер, А.Д. Беденюк, В.В. Твердохліб,
О.М. Гусак, В.Б. Доброродний, В.В. Мальований, І.І. Чонка, І.І. Смачило,
А.І. Мисак, Ю.М. Футуйма, І.В. Смачило, С.О. Нестерук,
А.В. Доброродний, І.О. Крицький

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

THE ROLE OF INTEGRATION IN TO THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION IN LEARNING, IMPROVING AND FORMING OF A STUDENT-DOCTOR

L.Ya. Kovalchuk, V.I. Maksymliuk, I.K. Venher, A.D. Bedeniuk, V.V. Tverdohlib,
O.M. Husak, V.B. Dobrorodniy, V.V. Maliovanyi, I.I. Chonka, I.I. Smachylo, A.I. Mysak,
Yu.M. Futuyuma, I.V. Smachylo, S.O. Nesteruk, A.V. Dobrorodniy, I.O. Krytskyi

Ternopil State Medical University by I.Ya. Horbachevsky

Рівень надання медичної допомоги, незважаючи на усі соціальні перипетії, повинен залишатися високим, а сама допомога адекватною та своєчасною. Поставлене завдання можна вирішувати лише шляхом повноцінної теоретичної та практичної підготовки студента, а в подальшому лікаря-інтерна та фахівця. Тому вдосконалення існуючих методик та розробка нових повинні бути доступними не лише вузькому колу, а усьому лікарському загалу. А це можливо лише при впровадженні загальних принципів освітнього процесу, а в подальшому при оволодінні практичними нововведеннями.

© Л.Я. Ковальчук, В.І. Максимлюк, І.К. Венгер та ін.